

Räyriingissä syntyi Salmelan Antille ja Kaisalle toukokuun 8p 1889 poika. Vetelin kirkossa 12 toukokuuta hän sai kasteessa nimeksi Antti Sandfed. Ketkähän oli kummeja ...olisipa joku kuva, oli kevät, hevosella noustiin kirkonmäelle. Kuka hän oli? Sandfree, kuten hän itse käytti, lempinimeltä Samppa.

Näitä mietin käytyäni juurillani Vetelissä ja Räyriingissä viime vuosina. Kolmekymmentä luvulla isäni jätti Räyriingin vaimonsa Rauhan ja pienen Terttu -tyttärensä kanssa. Muutto Polsoon, mistä he ostivat pienen mökin, äitini koti oli lähellä Halsuan Lehtomaassa. Melko pian isäni lähti edellä Kokkolaan työn perään, silloin oli jo toinenkin tytär .Aino.

Miksi Isä lähti kotitaltaan Räyriingistä. Siitä on monta tarinaa. Aikaa on kulunut, asianosaisia ei ole elossa. On juttuja takauksista, vekselilainoista ym. Äidin kertoman mukaan oli ollut ilmeisen yllättävää, että isä oli tuonut emännän taloon. Talohan oli ollut sisaren perheellä, Kasperilla ja Fiinalla vuokralla kuluja ja veroja vastaan, isän ollessa muualla töissä mm.Oravaisissa.

Kävi niin, että osuuskassa sanoi lainat irti ja samaan aikaan tuli hakkuukiello metsiin. Maito yksin ei riittänyt tienestiksi. Oli pakkotilanne, ei niinkään kyllästyminen. Ei ollut muuta mahdollisuutta. Tilan myynti oli juttu sinänsä. Vanhempani olivat päättäneet etteivät myy Kasperille, joka oli halunnut sen. Olivat tarjonneet Juhalle halvemmalla. Siitähän se elämä sitten oli syntynyt. Mitään tilaa ei niillä rahoilla ostettu, kun huonona aikana pakon edessä myivät ja maksoivat lainat. Vanhempani astuivat uuteen vaiheeseen elämässään. Samoin Isän veli Urho vaimonsa Ruusa, vanhan talon kaksi isäntää.

Kovin vähän minulla on tietoa isästä. Hän oli vapausodaninvalidi, haavoittunut käteen ja jalkaan Kalevankankaalla Tampereella. Muistan kun isä joskus sanoi: *se on tuo sotakäsi...* Olin alle kahdeksan, en tiennyt mitään sodasta. Meillä ei puhuttu, myöhemmin ymmärsin mitä isä tarkoitti. Mutta isän ontumista en koskaan havainnut. Kovia aikoja olivat olleet. Vapaussodan jälkeen isä toimi Tammissaareissa sotavankien vartiijana. Siitä on työtodistus.

Nuoruudessaan isäni oli tehnyt maataloustöitten lisäksi suutarointia isänsä kanssa, kengät syntyi. Kraataroidakin hän osasi. Pari kantelettakin oli hän oli tehnyt. Puutöitä hän teki Kokkolassakin, heikoista puitteista huolimatta. Ykspihlajassa hän oli tehnyt naapurille parireet tuvassa. Hän oli pitänyt puutyökurssia nuoriseuran piirissä Räyriingissä, näytellyt siellä. On kerrottu, että isällä oli ollut humalaisen miehen rooli, monet oli luulleet isän olleen humalassa. Hän ei käyttänyt alkoholia ollenkaan. Äiti ei osallistunut iltamiin, oli mukana hengellisessä toiminnassa. Äidin tavattuaan Isä oli sanonut, että pitää kääntää lehteä. Eihän uskonasiat isälle vieraita olleet. Hän jätti teatteriharrastuksen.

Kokkolaan tultuaan isä saikin pian työpaikan Ykspihlajasta sahalta. Hän haki perheensä Kokkolaan. Sitten syntyi tytär, Anna. Matti -veljeni syntyi -38. Sota aikana isä palveli Kokkolan Asevarikolla vartion esimiehenä, hän oli kersantti. Hän kiersi koiran kanssa verkkoaitojen välissä ympäri varikkoa. Toiminta oli salaista, siellä työssä käyvät ei saaneet kertoa mitä tekivät. Onni-serkkuni oli sanonut, että tekivät makiaisia, kun sormet olivat olleet keltaiset. Eräänä yönä isä oli huomannut savua hallissa, jossa pöydillä ladattiin ammuksia Palokunnan tullessa he eivät uskaltaneet mennä sisään, koska eivät tunteneet paikkaa. Isä oli mennyt edellä. Pöydän alla oli trasseleita syttynyt palamaan. Hän kanto ne ulos. Ladatut amukset olisi voineet räjähtää. Kokkolassa oli ollut se köysitehtaan räjähdys, jossa kuoli palomiehiä, ei ihme jos olivat varovaisia. Vanhemmat sisareni muistavat vielä kuinka isä oli aamulla kotiintullessa noessa. Hän oli saanut hiljattain uuden manttelin ja turkislakin. Ne oli olleet aivan ruskettuneet sakeasta savusta. Hän oli saanut toiminnastaan palkkion. Sodan loputtua isä sai lämmittäjän paikan siellä varikolla.

Perheeni asui Ykspihlajassa. Äidillä oli työmaata neljän pienen lapsen ruokkimisessa ja vaatettamisessa sota- ja korttiaikana, jota jatkui viisikymmentä luvulle. Tähän asti asiat on minulle suurimmaksi osaksi kuulopuheita. Kerkisin mukaan perheeseen elämään pula-aikaa elokuussa -44. Asuimme edelleen Ykspihlajassa. Terttu, Aino ja Anna olivat nyt jo koululaisia. Olivat olleet sotaa paossa Räyriingissa, jopa

käyneet vähän aikaa koulua. Vuosia oli puutetta monesta. Kahvikuponkeja voitiin myydä, kun lapset eivät juoneet.

Avustuspaketteja ruotsista ja sukulaisilta Nesto-sedältä ja muiltakin Ameriikasta tuli silloin tällöin. Niissä oli ollut usein kahvia, riisiä, luumuja ja rusinoita. Olin parin vuoden, kun tällainen onni oli kohdannut perhettämme. Paketti oli avattu pöydällä, perhe pyöri ympärillä. Minun huomattiin kadonneen, ei hätää, istuin pöydän alla ja puoli pakettia Sun Maideja oli hävinnyt. Vatsani oli toiminut hyvin. Isä oli kirjeenvaihdossa Nestoveljensä kanssa. Mekin avustimme piirrustuksin. Nelma-tädin vierailuja muistan. Hän oli asunutkin Ykspihlajassa sota-aikana.

Muutimme kaupunkiin uuteen suurperheisten taloon, Kotilintaan -46. kaksi huonetta ja keittiö. Moni asia varmaan kohentui. Oli keskuslämmitys, kylmävesi tuli ja meni sekä sisävessa. Mattikin meni kouluun. Nuorin sisko Vuokko syntyi -47. Aino oli aloittanut oppikoulun jo Pihlajasta. Anna myös aloitti oppikoulun. Terttu kävi kansakoulun ja jatkoloukat. Kun asuttiin kaupungissa, meillä kävi paljon vieraita. Muistan kun joskus nukuimme sisarteni kanssa keittiössä pöydän alla tai kesällä vinttikomerossa. Joskus oli sukulaisia, toisinaan saarnamiehiä. Isä kutsui puhujat, oli kova keskustelemaan heidän kanssaan. Heitä oli esim. Arvi Siponkoski Nikolai Syrjälä ja Veikko Toivola. Isä oli hyvä jutunkertoja, hän usein kertoi mitä ”*entinen mies*” teki tai sanoi, rauhallisella tyylillään. Serkkuni kertoi aikuisena, että hän oli ollut jäämässä meille yöksi. Oli sattunut niin paljon yövieraita, että oli alkaneet ihmetellä miten sovitaan. Isäni oli sanonut, että *nostetaan seinää vasten pystyy sitä mukaan kun nukahtaa*. Serkkuni oli päässyt kotiinsa Kälviälle naapureittensa mukana. Äiti oli erittäin vieraanvarainen ja sosiaalinen. Molemmille vanhemmilleni kaikki ihmiset oli samanarvoisia.

Meillä oli kasvimaa läheisen ”kivikoulun” takana. Oli perunaa, porkkanoita ym. Muistan, että oli hauska olla siellä isän kanssa työssä ja puuro maistui kotia tullessa. Meitä ei kasvatettu isolla äänellä. Isä saattoi antaa ”luunapin” otsaan, jos ei sana tehonnut. Ruokapöydässä piti olla kunnolla. Ruualla ei saanut leikkiä, se oli *Jumalan viljaa*. Isällä oli iso kirstullinen kirjoja, kirstu oli isänäidin Kaisa Kustaava Polson kapiokirstu. Isä halusi lasten saavan käydä kouluja. Sanoi koulun oven olleen hänelle niin lujasti kiinni ja että kaikki oppi pitää ottaa mitä on saatavana. Hänen isänsä arvosti enempi työtä. Isoisänsä kanssa hän oli ollut kyllä pikkupoikana tuomassa ensimmäistä hirsikuormaa Kokkolan Yhteislyseon rakennusmaalle. Oli hän käynyt Ilmajoen kansanopiston.

Asevarikko muutti pois Kokkolasta. Olisi voinut muuttaa mukana, mutta emme lähteneet. Työtilanne isällä heikkeni, oli lyhytkestoisia tehtäviä. Isä otti talonmiehen paikan keskikaupungilta Prestin liikekiinteistöissä. Oli pitkä katuosuus kolmella kadulla sekä iso piha-alue. Kun tuli lunta, oli koko perhe lumitöissä ennen töihin ja kouluu menoa. Äidillä oli siivouspaikkoja muutamilla herrasväeillä. Hänellä oli vatsahaava ja anemia, sai maksapistoksia. Isompien urakoiden jälkeen oli huonoja seurauksia. Meillä oli erään pyöräliikkeen siivous, siellä olimme usein isommat ja pienemmät tytöt apuna. Muistan saaneen pyyhkiä pölyjä. Sellainen suurempi ja hieno urakka oli Kokkolan Raatihuoneen suursiivous vuosittain. Näissä iltaisin tehtävissä töissä olimme mukana. Lattioiden vahaus ja kiillotus kiinteillä vahoilla oli raskas ja vaativa urakka. Itse salit tauluineen, parketteineen ja kruunuineen herätti suurta kunnioitusta työmaata kohtaan. Meillä kaikilla oli lapsenpiika paikkoja naapureissa jo reilun kymmenen vanhoina.

Keväällä -52 äiti ja isä oli olleet Mari-tädin hautajaisissa. Isä oli linja-autossa nostanut käsin jalkaansa, Äiti oli kysynyt, että mikä sinun jalassa on. Isälle tyypillisesti oli pannut leikiksi ja vastannut: ”*Siinä on kenkä.*” Sen jälkeen isä halvaanui. Sotavamma aiheutti sen. Hän alkoi vetää jalkaansa. Kesällä oli jo vuodepotilas, välillä sairaalassa, vuoroin kotona. Anna meni Libekin sairaalaan harjoittelijaksi, ei ollut kuuttatoista, luulivat vanhemmaksi. Hän lopetti oppikoulun. Aino myös lopetti koulun viidenneltä. Meni töihin samaan tukkuliikkeeseen kuin Terttu jo oli. Annakin siirtyi sinne, sairaanhoitoala jäi.

Viimeisiä muistoja isästani on, kun hänen raamattupiiriystävänsä kävi vieraana. Silloin tiesin vain, että tämä setä oli kirkossa avaamassa ovia ja kolehtia kantamassa. Molemmat miehet itkivät. Kuitenkin koin tilanteen turvallisena. Varmaan rukoilivat. Tietääkseni hän kävi useamminkin kuten joitain muitakin ystäviä. Lääkärikin kävi kotona. Täytin 8-vuotta tuohon aikaan.

Elokuussa pienen talonmiehen asuntomme eteen ajoi iso tumma auto, harvoilla oli autoja koko kaupungissa. Lähinnä lääkäreillä, johtajilla ja joillain kauppiailta, jono pirssejä seisoi Rantakadulla. Harvinaiset vieraat saimmekin. Isän serkku Hendry vaimonsa Alviinan kanssa Ameriikasta tulivat isää katsomaan. Olivat tulleet Helsinkiin olympialaisiin, olivat vuokranneet sieltä auton ja kävivät sukulaisia tapaamassa. Sillä oli meille ja heille suuri merkitys. He olivat vielä Helsingissä, kun isäni kuoli. Lähettivät sieltä suruvalittelunsa,

heidän paluumatkansa alkoi ennen hautajaisia. He kuljettivat terveiset veljesten välillä. Nesto-setä, eli siellä John Salmi oli Hendryn perheen kanssa läheinen.

Eräänä aamuna heräsin siihen, kun äiti ja vanhemmat sisaret tulivat itkien sairaalasta. Olivat menneet heti aikaisin, kun isä oli ollut niin heikko. Isä oli ehtinyt nukkua pois jo varhain aamulla. Koko päivä oli itkua, mustien vaatteiden värjäystä..ystäviä.

En tiennyt mitä kaikkea oli pitänyt hoitaa ennenkuin oli hautajaispäivä. Filmin pätkiä nousee muistista. Katariinan kalmiston ovenpielessä seison, katson kun Isän arkkua kannetaan ruumisvaunuun. Mariansiunauskappelissa isäni arkkua korokkeella, paljon ihmisiä, pappi, kukkia. Isossa salissa valkolinaisia pöytiä, vaaleita pikkuleipiä. Kummitätini antaa äidille sukkalankaa. Isoja miehiä mustissa puvuissa. Myöhemmin ymmärsin, että olivat serkkujani Räyngistä. Joku heistä antoi kouraani markkoja.

Hautajaisten jälkeen tuli häätö. Ei ollut talonmiestä. Yksi kolmesta kiinteistön omistajasta tuli varmuudeksi ja otti keittiöstä ikkunat irti, verhot heilui tuulessa. Syyskuu oli alussa. Siitä sitten tyhjennettiin koti heidän autotalliinsa, muutimme pusseinemme kuka mihinkin. Minä ja Vuokko seurasimme äitiä, vanhemmat lapset keskenään ystävien luokse.

Tuolloin oli vuokralautakuntien aikaa, eli lautakunta päätti asuntojen vuokrauksesta, koska oli kova asuntopula. Kaksi viikkoa asuimme hajallaan, äiti ja me pikkutyöt niinkuin meitä kutsuttiin, enimäkseen Kälviällä äidin siskon luona. Sitten lautakunta päätti asunnon vuokrauksesta meille. Minulla meni koulun aloittaminen pitkäksi, olin menossa toiselle. Samoin Matilla. Matin koulunkäynti häiriytyi myös syystä, että hän meni koulun ohella juoksupojaksi leipomoon. Koulusta tuli kehoitus jatkamaan koulun käyntiä, Matti lupasi mennä. Jatkoluokkien jälkeen Matti siirtyi työelämään vuosiksi, mutta lähti sitten myöhemmin opiskemaan. Vuokko oli vasta 5v. Aikoinaan minäkin aloitin oppikoulun. Rippikoulun käytyäni olin ”aikuinen” ja lopetin omasta tahdostani koulun neljänneltä luokalta ja kannoin korteni kekkoon. Alkuun oli liikeapulainen. Vuokko pystyi jo paremmin käymään koulunsa yhteen syssyyn. Äiti oli kahdeksan vuotta yksinhuoltaja. Vuonna -60 hän avioitui Martti Möttuksen kanssa. Meillä oli ollut jo vähän tunne, että äiti jää yksin kun menimme kavereitten kanssa. Meille sopi hyvin. Ihmettelen, miten äiti selvisi meidän kanssa nuo vaikeat ajat. Kyllä Isä oli valinnut meille hyvän äidin. Olimme hyvin läheisiä. Äiti kertoi isän rukoilleen sairastaessaan meidän puolestamme, olleen huolissaan miten äiti selviää tilanteesta.

Isän toivomaa koulutusta ei meille kaikille kertynyt, mutta työtä on ollut. Omalla kohdallani olen kiitollinen rikkaasta elämästäni, lapsuudenkodistani, miehestäni, lapsistani ja ja lastenlapsista....työstä.

JOS ISÄKIN OLIS SAANUT OLLA KANSSAMME...

Saara Pylkkänen

